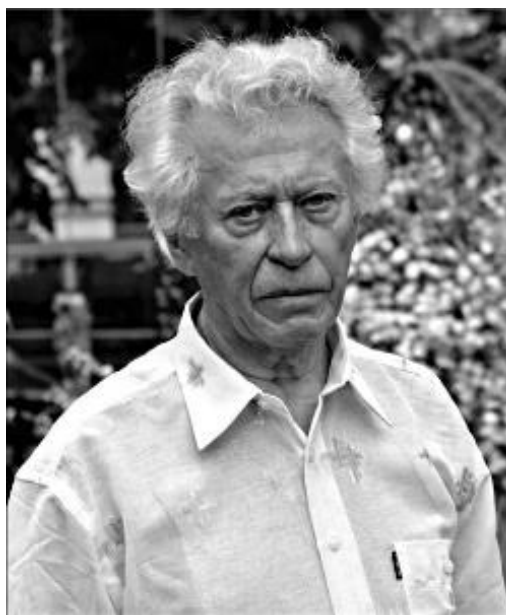

«Я ПИШУ, ОТЖЕ, ЖИВУ...»

(до 85-річчя від дня народження Володимира Базилевського)

У серпні 2022 року святкує 85-річний ювілей один із найпотужніших сучасних українських авторів – наш земляк, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Володимир Базилевський. Йому підкорилася і проза, і публіцистика. Його літературознавчі дослідження вже давно стали класикою. Як писав видавець і публіцист Михайло Слабошпицький, Володимир Олександрович – один із тих, хто визначає обличчя сучасної української поезії. Природа таланту Володимира Олександровича – то результат поєднання іскри Божої (таланту) з інтелектом, освяченим любов'ю до літератури. Тож, ми сміливо можемо говорити про нашого земляка як про справжнього поета-інтелектуала, поета-мудреця, професійного літературознавця і критика. До ювілейного дня народження письменника науковці літературно-меморіального музею І.К. Карпенка-Карого міста Кропивницького підготували віртуальну виставку «Я пишу, отже, живу...».

Народився Володимир Базилевський 14 серпня 1937 року в селі Павлиш Онуфріївського району на Кіровоградщині. Дитинство ж минало у селі Байдакове, яке було за сім кілометрів від Павлиша.

*І майне коло хати
коликкою маною
заводійне, окате –
те, що звалося мною.*

Малий Володимир, як і всі хлопці, був вітрогоном, бешкетником, устрявав у бійки зі старшими і дужчими, від яких і перепадало. Бігав по степових балках, шастав по пташиних гніздах, полював на ховрашків, стріляв з рогатки. Але дитячі ігри були інколи досить небезпечними, адже після Другої світової війни земля зберігала чимало смертоносного металу. Необережне поводження із знайденою гранатою ледь не залишило його без ока.

Хлопець мав фотографічну пам'ять, легко запам'ятовував сотні текстів (і не тільки віршованих). Свої перші твори написав саме у шкільні роки. До того ж багато читав і по закінченні школи вже досить вільно орієнтувався у вітчизняній та зарубіжній класиці. Це полегшило життя на першому курсі університету: не треба було щодня бігати до бібліотеки.

Теплі спогади про роки, прожиті у селі, залишаться у поета на все життя. За словами Володимира Олександровича, село є колискою нашої культури. Нашого слова. Нашої пісні. Уявити без нього українську поезію неможливо.

У 1962 Володимир закінчив Одеський державний університет імені Мечникова. У різні роки працював завідувачем сільського клубу, будівельником, кореспондентом газет «Чорноморська комуна» (Одеса). Понад двадцять років жив у Кіровограді (нині

Кропивницький). Працював у редакції газети «Кіровоградська правда», старшим редактором дніпропетровського видавництва «Промінь» по Кіровоградській області. Очолював літературну студію «Сівач», де відкривав юним студійцям неосяжний світ літератури, заохочував робити власні читацькі відкриття. Адже сам був затятим книжником і досі без книги не уявляє свого життя. Як згадували студійці, похвала Володимира Олександровича сприймалася як Нобелівська премія. Був членом обласного літоб'єднання «Степ».

Тодішні поціновувачі красного слова зачитувалися літературною сторінкою «Степові кларнети», яку вів у «Кіровоградській правді» Володимир Базилевський. Саме там читачі знайомилися з іменами Віктора Близнеця (з яким Володимира Олександровича пов'язувала справжня чоловіча дружба і роки листування), Леоніда Тендюка, Федора Непоменка, Віталія Юречка, Валерія Юр'єва та інших письменників-земляків. Згодом про часи, прожиті у нашому місті, Володимир Базилевський напише у вірші «Провінціальна елегія».

На початку 1980-х років Володимир Базилевський переїхав до Києва. Невдовзі виняткова працелюбність поставила нашого земляка в один ряд з найвідомішими українськими письменниками. Маючи у своєму творчому доробку і прозові, і критичні видання, В. Базилевський, насамперед – поет.

Друкуватися почав у 1954 році. І вже першою добіркою поетичних творів, опублікованою на початку 1960-х у газеті «Кіровоградська правда», заявив про себе як неординарного і самобутнього поета, хоча попереду був етап становлення, пошуку своєї тематики, форми і змісту. Ще на самому початку творчого шляху нашого земляка його поезії вирізнялися «осердченністю», глибинним розумінням суті речей, новизною подачі, а згодом їх визначала ще й глибинна філософська складова. Окрім поезії, писав нариси і документальні повісті, уважно стежив за сучасним українським літературним процесом. Автор поетичних збірок «Ятрань», «Рівновага» (обидві – 1968), «Світлиця» (1970), «Гони» (1971), «Пора перельоту» (1974), «Поклик простору» (1977), «Допоки музика звучить» (1982), «Світлом єдиним», «Чуття землі небесне» (обидві – 1983), «Труди і дні» (1984), «Вибране» (1987), «Колодязь» (1988), «Вертеп» (1992), «Вокзальна площа» (1995), «Тумани Ітаки» (2001), «Віварій. Кінець навігації» (2004), «Крик зайця» (2004), однотомника вибраних поетичних творів «Вертеп» (2004), «Читання попелу» (2007), «Шляхами вітру» (2011), «Лук і Ліра» (2016), «Повітря резервації» (2016), «Замінований рай» (2018), «Євтерпа в снігах» (2020), «У садах Вернадського й Шардена» (2021).

Майже всі дослідники одноголосно відзначають культуру думки і образу (як і культуру загальну) поетичних творів В. Базилевського, глибоко особисте і надзвичайне гостре відчуття реальності, що вже давно дало право говорити про нашого земляка як про «одного з першоприсутніх сьогоденної української поезії». Василь Бондар – прозаїк, який 25 років очолював Кіровоградську обласну організацію НСПУ, дав дуже влучну оцінку поетичному таланту Володимира Олександровича: «Володимир Базилевський осягнув не тільки огроми рідної мови, - осягнув історію людності, її досвід, її багатство і її глупоту, особливо ж – історію елінської і римської цивілізації. Широко відомі його проєкції на сьогоденне українське тло».

Свого часу Леонід Новиченко так оцінив поетичний талант нашого земляка: «В часи, коли дилетантська приблизність і розкошланість вислову, кульгавий вірш і модна затуманеність думки стали звичними для багатьох віршувальників, поезія Базилевського відзначається високою художньою точністю слова, його красивою незамінністю і смисловою свіжістю».

Цікаво, що Володимир Олександрович основою своїх віршів вважає музику і подорожі. Музичної освіти не має, тож музику сприймає на чуттєвому рівні. І як казав сам, музика для нього – «спонукач до творчості і ліки від депресії».

Високо оцінку творчості нашого земляка дали Шевченківські лауреати - поет Леонід Талалай, прозаїк, літературознавець Михайло Слабошпицький.

Відомий В. Базилевський і як талановитий критик-есеїст. Його перші відгуки і рецензії були опубліковані у одеській газеті «Чорноморська комуна» – популярній «Чорноморці». Потім публікації продовжилися у газетах «Кіровоградська правда», «Молодий комунар», у республіканській періодиці, зокрема у журналах «Вітчизна», «Дніпро», «Ранок». «Так вони, поезія і критика, і йшли поряд, обганяючи одна одну на якихось відрізках часу. Непомітно критична проза стала потребою. Необхідною складовою моїх зусиль», – говорив Володимир

Олександрович. Він автор літературно-критичних книг: «І зав'язь дум, і вільний лет пера» (1990), «Лук Одиссеїв» (2005), «Холодний душ історії» (2008), «Тепер і тут» (2012), «Замах на Бога» (2014), «Талант і талан» (2021); книг художньої та документальної прози: «Делегат конгресу» (1975), «Ці довгі суворі зими» (1979); книг нарисів: «Земля двох морів» (1978), «Обираю тривогу» (1982). Серед досліджуваних імен – Віктор Близнець, Євген Плужник, Леонід Талалай, Василь Мисик, Станіслав Чернілевський, Дмитро Кремінь, Юрій Буряк, Ліна Костенко, Любов Голота, Любов Проць та багато інших письменників. Всі вони різні. Але за словами В. Базилевського саме ті, які здатні своїми писаннями викликати вібрацію його душі. На жаль, сучасна українська література має дуже обмежене коло справжніх літературних критиків. А на щастя, серед літературних критиків є Володимир Базилевський, який дуже тонко відзначає суть критичної прози: «Література ієрархічна, як і будь-яка інша галузь. Є в ній таланти різних, за Михайлом Орестом, поверхів. У нас їх стрижуть під один гребінець. Це хвороба. Наслідок естетичної глухоти. Щодо нас зауважено: справжніх критиків менше, ніж справжніх поетів». Повз увагу В. Базилевського не проходять значимі явища літературного процесу. В його особі українське письменство має правдивого, мудрого і неупередженого критика.

Володимир Олександрович - лауреат премій: Кіровоградської обласної імені Юрія Яновського за поему «Пора перельоту» (1972), літературної імені Павла Тичини «Чуття єдиної родини» за збірку поезій «Колодязь» (1990), Державної премії України імені Тараса Шевченка за збірку поезій «Вертеп» (1996), «Березоль» за цикл критичних мініатюр «Імпресії та медитації» (2002), імені Володимира Свідзінського за збірку поезій «Віварій. Кінець навігації» (2004), літературно-мистецької «Київ» імені Євгена Плужника за книгу «Крик зайця» (2006), літературно-мистецької імені Пантелеймона Куліша за книгу «Холодний душ історії» (2012), літературно-наукового конкурсу імені Воляників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету за упорядкування антології поезій 45 авторів ХХ ст. «Стріла. Суб'єктивна антологія» (2013), Кіровоградської обласної літературної премії імені Євгена Маланюка за статті у літературному часописі «Вежа» у номінації «Літературознавство та публіцистика» (2019), імені Галшки Гулевичівни за книгу есеїв «Талант і талан» (2021).

Наш земляк - член Національної спілки письменників України (1972).

У фондах літературно-меморіального музею І.К. Карпенка-Карого зберігається частина особистого архіву Володимира Базилевського, в тому числі – книги з автографами нашого земляка. Цінними для нас є машинописи окремих творів письменника з його особистими правками. Листування Володимира Олександровича з поетами Валерієм Гончаренком та Юрієм Камінським є частиною музейних збірок цих авторів.

Нині Володимир Олександрович живе між столицею і селищем. Тікає з міста до Глевахи, «щоб бути собою». Там же, на дачі, знаходиться філіал величезної бібліотеки нашого земляка, яку, як зізнається він сам, «“освоює” все життя і навряд чи встигне освоїти повністю».

Володимир Базилевський гідно долає свій шлях, не відпихаючи нікого ліктями на своїй дорозі, не вклоняючись перед сильними світу цього. У нього, за словами Тараса Шевченка, «... Нема зерна неправди за собою».

Наш степовий край по праву пишається мудрим, талановитим і самобутнім земляком. Очікуємо на його нові твори і слідом за Володимиром Олександровичем повторюємо:

*Тривай, життя, тривай,
Не заганяй у склеп.
Тримай мене, тримай,
як ти тримаєш степ...
Ще плодоносить ум
пекучим листям дум.
Ще молочаєм слів
гірчить трава чуттів.
Ще твій дурман-токай
я не допив – тривай!*

За допомогу у створенні виставки колектив музею дякує Володимиру Базилевському та його дочці Юлії.

Тетяна Ревва, науковець музею

Опубліковано:

газета «Народне слово»,
№ 26 від 11.08.2022

газета «Наше місто і село»,
№ 34 від 25.08.2022

сайт «Музейний простір», 17.08.2022
<http://prostir.museum.ua/post/43339>